

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Uppsala Vatten och Avfall AB

Datum:
2021-02-10

Diarienummer:
KSN-2020-02413
UVAB: 2018-0067

Riktlinjer för VA-planering

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	3
Bakgrund.....	4
Definition och begrepp.....	4
Lagbestämmelser och krav	5
Övergripande VA-planering.....	6
VA-utbyggnadsområden	7
VA-utredningsområden	7
VA-bevakningsområden	8
Områden med enskild VA-försörjning	8
Ansvar	9
Uppföljning	9
Relaterade dokument.....	9

Inledning

I riktlinjedokumentet står förkortningen VA för vatten och avlopp. Avlopp omfattar både spill- och dagvatten.

Riktlinjedokumentet är en del av kommunens VA-plan (vatten- och avloppsplan). VA-planen omfattar arbetet med såväl enskild som allmän VA-försörjning i kommunen och de frågor som prioriteras inom kommunens VA-försörjning under de kommande åren. Att ha en välfungerande och kommunövergripande planering med gemensam grund att stå på leder till bättre samordning och tydlighet såväl inom kommunkoncernen som externt.

Riktlinjer för VA-planering bidrar till kommunens arbete för att nå de nationella miljömålen samt uppnå god status i sjöar och vattendrag enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Riktlinjer för VA-planering bidrar vidare till att Uppsala kommun kan upprätthålla en robust, långsiktig och välfungerande dricksvattenförsörjning och avloppshantering samt minska sårbarheten från ett förändrat klimat.

Syfte

Riktlinjer för VA-planering är framtagen för att ge styrning i den tidiga planeringsprocessen och samhällsbyggandet i kommunen. Genom att riktlinjedokumentet följs, ökar möjligheten att nå en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i kommunen samt att uppnå de övergripande målen i kommunens Vattenprogram.

Riktlinjerna innehåller krav på hur anslutning till den allmänna VA-anläggningen ska hanteras, hur planering av nya bostäder ska utföras med hänsyn till vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen samt hur kommunens resurser för vatten- och avloppsutbyggnad ska prioriteras. Riktlinjerna styr även hanteringen av enskild VA-försörjning inom olika bebyggelsegrupper och områden i kommunen.

Omfattning

Kommunstyrelsen (KS), miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHS), plan- och byggnadsnämnden (PBN) och Uppsala Vattens styrelse (UVAB) omfattas i stor utsträckning av riktlinjedokumentet. Även räddningsnämnden (RÄN) och gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN) berörs av riktlinjerna, om än i mindre omfattning. När samtliga nämnder och bolagsstyrelse är ansvariga att följa en riktlinjeformulering skrivs detta som "samtliga" i nedanstående punkter. I annat fall pekas ansvaret ut genom nämnd och bolags förkortning i parentes efter respektive punkt.

Riktlinjerna omfattar vatten- och avloppsförsörjning både inom och utanför verksamhetsområdet för allmän VA-försörjning.

För områden med befintlig sammanhållen bebyggelse finns specifika riktlinjer för fyra olika områdeskategorier där förutsättningarna för enskilt vatten och avlopp skiljer sig åt. Dessa områdeskategorier kallas:

- VA-utbyggnadsområden
- VA-utredningsområden
- VA-bevakningsområden
- Områden med enskild VA-försörjning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver tillsyn inom sin ordinarie verksamhet för att de enskilda avloppsanläggningarna inte ska ge upphov till olägenheter för hälsa eller miljön, inom samtliga ovanstående områdeskategorier. Riktlinjerna styr dock inte miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsplan avseende enskilda avlopp.

Vid nybyggnation av enstaka bostäder utanför samlad bebyggelse ska de övergripande riktlinjerna tillämpas. I övrigt gäller plan- och byggnadslagens samt miljöbalkens krav på lämplig lokalisering och skydd för människors hälsa och miljön.

Riktlinjerna styr inte i detalj hur den allmänna VA-anläggningen inom verksamhetsområdet ska skötas. Detta ansvar Uppsala Vatten som VA-huvudman för.

Bakgrund

Uppsala kommuns VA-plan innehåller flera delar; en VA-översikt som beskriver tekniska och naturgivna förutsättningar för VA-försörjningen i kommunen och tre delplaner som beskriver arbete och prioriteringar inom den enskilda likväl som den allmänna VA-försörjningen. Riktlinjer för VA-planering är en del av VA-planen och bidrar till att skapa en fullskalig VA-plan. Riktlinjerna omfattar därför planering inom och utanför verksamhetsområdet för allmän VA-försörjning och prioriteringar av utbyggnad och utveckling av den allmänna VA-försörjningen. Under de senare åren har behovet av en samlad VA-planering blivit alltmer nödvändigt inom Sveriges kommuner.

Gemensamma riktlinjer för planering av vatten- och avloppsförsörjning skapar tydlighet mellan berörda styrelser och nämnder.

För att underlätta handläggningen av sammanhållen bebyggelse som idag ligger utanför verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp har fyra olika områdeskategorier tagits fram, där olika bebyggelsegrupper inplacerats beroende på deras förutsättningar för VA-försörjningen. Områdeskategorierna kommer att underlätta hantering av ärenden och har också bidragit till att identifiera rutiner som behöver tas fram.

Definition och begrepp

VA – vatten och avlopp

Allmän VA-försörjning – En VA-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt vattentjänstlagen. Omfattar de vattenverk, avloppsreningsverk, ledningsnät och tillhörande anläggningsdelar som Uppsala Vatten som kommunens VA-huvudman ansvarar för.

Enskild VA-försörjning – En VA-anläggning eller annan anordning för vattenförsörjning eller avlopp som inte är eller ingår i en allmän VA-anläggning. Här ansvarar vanligtvis fastighetsägare eller en samfällighetsförening för anläggningarna och miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver tillsyn.

Gemensamhetsanläggning - En gemensamhetsanläggning bildas vid en lantmåteriförrättning med stöd av anläggningslagen (1973:1149). Anläggningen tillhör de fastigheter som samverkar och påverkas därför inte om dessa byter ägare.

Gemensamhetsanläggningen förvaltas oftast av en samfällighetsförening, där de deltagande fastigheternas ägare är medlemmar.

Områden med enskild VA-försörjning – Områden med befintlig bebyggelse som har enskild vattenförsörjning och avloppshantering och som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande idag. Områdena har goda förutsättningar att fortsätta försörjas genom enskilda anläggningar för vatten och avlopp.

Områden med gles bebyggelse – Fastigheter utanför områden med sammanhållen bebyggelse som har enskild VA-försörjning kallas för områden med gles bebyggelse. Dessa fastigheter ingår inte i någon av de fyra områdeskategorier som tagits fram i VA-planen. I områdeskategorierna hanteras endast så kallad sammanhållen bebyggelse.

VA-huvudman – Den som äger VA-anläggningen. I VA-huvudmannens uppdrag ingår bland annat att ansvara för drift, underhåll och förnyelse. I Uppsala kommun är Uppsala Vatten VA-huvudman för den allmänna VA-anläggningen.

VA-utbyggnadsområden – Områden med befintlig bebyggelse som utifrån dagens kunskap och bedömningar har stora behov av en förändrad VA-försörjning till skydd för recipienter, miljö och hälsa. Det finns identifierade möjligheter för anslutning till allmänt vatten och avlopp. Möjligheten att ansluta områden ökar om områdena ligger i närhet av en VA-anläggning med god kapacitet.

VA-utredningsområden – Områden med befintlig bebyggelse där det kan finnas ett behov av en förändrad lösning för vattenförsörjning eller omhändertagande av avloppsvatten, men det är inte klargjort hur det kan lösas på bästa sätt. Utredningar om mest lämpliga lösning för VA-försörjningen ska därför göras för de områden som ingår i kategorin.

VA-bevakningsområden – Områden med befintlig bebyggelse som har enskild vattenförsörjning och avloppshantering och som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande idag. Området omfattas inte av planer på exploatering eller utveckling av bebyggelsestrukturen. Om bebyggelsen skulle utökas eller förändras är det dock inte självklart att vatten- och avloppssituationen skulle fungera önskvärt. Bevakning av de områden som ingår i kategorin är därför nödvändigt.

VA-plan – En kommunal VA-plan är ett styrdokument som beskriver hur VA-försörjningen ska ordnas i hela kommunen det vill säga både inom och utanför det kommunala verksamhetsområdet. Enligt Vattenmyndigheterna ska kommunerna ta fram så kallade vatten- och avloppsplaner som ett led i arbetet med att uppnå god status i sjöar och vattendrag.

Verksamhetsområde – Det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän VA-anläggning. Kommunfullmäktige beslutar om verksamhetsområde.

Lagbestämmelser och krav

Några av de viktigaste kraven som styr vatten- och avloppsförsörjningen och planeringen för densamma står att finna i följande lagar:

Miljöbalken omfattar både allmän och enskild avloppsförsörjning. Miljöbalken reglerar även fastighetsägares ansvar för den egna avloppsanläggningen. Riktlinjerna och hanteringen i enlighet med beskrivning för de olika områdeskategorierna förtydligar ansvaret.

Miljöbalken (198:808)

Plan- och byggnadslagen som omfattar bestämmelser om att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet, bland annat med hänsyn till vattenförsörjning och avlopp.

Plan- och bygglag (2010:900)

Lagen om allmänna vattentjänster meddelar att kommunen har skyldighet att ordna vattentjänster om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Övergripande VA-planering

En samsyn i den tidiga planeringen är viktigt för att nå en långsiktigt hållbar VA-försörjning i kommunen, vilket dessa övergripande riktlinjeformuleringar bidrar till. Riktlinjerna för kommunens övergripande VA-planering omfattar både sammanhållen bebyggelse och områden med gles bebyggelse. För att nå ett långsiktigt och välfungerande samhällsbyggande med god planering för VA-frågorna ska följande riktlinjeformuleringar följas.

- Uppsala kommun ska säkerställa att en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning kan ordnas vid planering av ny bebyggelse. (Samtliga)
- Uppsala kommun ska verka för att möjliggöra att innovativa, klimatsäkra och resurssnåla VA-lösningar kan inkluderas i planeringen. (Samtliga)
- VA-försörjningen i kommunen ska kunna fungera tillfredställande även vid klimatförändringar och ändrade väderförhållanden såsom torka, skyfall och översvämning. (Samtliga)
- Uppsala kommun ska ha en välfungerande VA-planering som harmoniserar med kommunens översiktsplan. (KS, PBN, MHN, GSN, UVAB)
- Vatten- och avloppsförsörjningen av ny bebyggelse ska beaktas i ett tidigt skede och där det finns svårigheter att ordna VA-försörjningen ska ny bebyggelse inte tillåtas. (PBN)
- Det ska vara klargjort så tidigt som möjligt i planeringsprocessen huruvida ett område ska förses med enskild eller allmän vatten- och avloppsförsörjning. (KS, PBN, MHN, UVAB)
- Det ska finnas forum för dialog i den tidiga samhällsplaneringen där bland annat kapaciteten i den allmänna VA-anläggningen diskuteras som underlag till bedömningen om lämpligheten att ta fram nya planer. (KS, PBN, UVAB)
- Innan beslut om planbesked fattas ska VA-utbyggnadsområden och VA-utredningsområden beaktas vid bedömning av kvarvarande kapacitet i kommunens allmänna VA-anläggningar. (PBN)
- Utrymme för dagvattenanläggningar för rening och fördröjning samt avrinningsstråk för skyfall ska reserveras i tidigt skede i fysisk planering. (PBN, GSN)
- Det ska tydligt kommuniceras var den planerade tillväxten av kommunens tätorter ska ske och hur den påverkar behovet av att öka kapaciteten i den allmänna VA-anläggningen. (KS)

- Tidigt i planeringen ska dialog ske mellan VA-huvudmannen och brandförsvaret gällande möjligheterna till brandvattenförsörjning via den allmänna VA-anläggningen. Räddningsnämndens behov ska enligt lag enbart tillgodoses när detta är förenligt med VA-anläggningens huvudsakliga ändamål. Detta ska bekostas av räddningsnämnden. (RÄN, UVAB)
- I Uppsala kommun ska det finnas en tydlig kommunikation om planeringen för VA-utbyggnad. Både i text och i kartmaterial. (UVAB, MHN)
- Åtgärder för att förbättra VA-försörjningen ska prioriteras utifrån miljö- och hälsoskyddsmässigt behov samt teknisk och samhällsekonomisk möjlighet. (MHN, UVAB)

VA-utbyggnadsområden

Bebyggelseområden som kategoriseras som VA-utbyggnadsområden prioriteras att anslutas till allmänt vatten och avlopp eftersom förutsättningarna för enskild VA-försörjning inte är långsiktigt hållbara i dessa områden. För att VA-utbyggnaden ska underlättas, behöver följande beaktas.

- I VA-utbyggnadsområden ska inte nya bostadstomter tillåtas innan åtgärder vidtagits för att förbättra VA-situationen, i detta fall att den planerade bostaden kan anslutas till den allmänna VA-försörjningen. (PBN)
- VA-huvudmannen ska iordningställa VA-ledningsnätet för ett område som införlivas i verksamhetsområdet. (UVAB)
- Nya gemensamhetsanläggningar för enskild VA-försörjning ska inte tillåtas i VA-utbyggnadsområden innan den allmänna VA-lösningen byggs ut. (MHN, UVAB)
- Nya tillstånd för enskilda avloppsanläggningar ska tidsbegränsas i väntan på anslutning till allmänt VA. (MHN)
- Tillsyn av enskilda avloppsanläggningar ska ske i samband med klagomål eller vid akut risk för olägenhet för miljö och hälsa. (MHN)

VA-utredningsområden

Bebyggelse som kategoriserats som VA-utredningsområden har enskild VA-försörjning idag. Förutsättningarna för områdenas dricksvattenförsörjning och avloppshantering behöver utredas ur ett större perspektiv, innan mest lämplig VA-försörjning för områdena kan beslutas om. Efter utförd utredning kommer områden från denna kategori att klassas om till annan områdeskategori.

- För att få ökad kunskap om hur VA-försörjningen i VA-utredningsområden ska lösas på bästa sätt ska möjligheter och förutsättningar för både enskild och allmän vatten- och avloppsförsörjning utredas. (MHN, UVAB, PBN)
- Kommunen ska inte tillåta nya bostadstomter inom VA-utredningsområden till dess att VA-situationen bedöms vara långsiktigt hållbar. (PBN)
- Nya gemensamhetsanläggningar för enskild eller allmän VA-försörjning ska inte tillåtas innan VA-utredningen är färdigställd och beslut om framtida VA-försörjning för området är fattat. (MHN, UVAB)

- I väntan på utredning av förbättrad VA-situation ska den befintliga VA-försörjningen fungera tillfredsställande, om än inte långsiktigt hållbart. (MHN)
- I områden med en särskilt föroreningskänslig recipient ska inga ytterligare utsläpp av WC-vatten tillåtas. Torra lösningar eller WC anslutna till sluten tank är alternativ. (MHN)

VA-bevakningsområden

Bebyggelse inom VA-bevakningsområden har enskild VA-försörjning idag och till dess behov av förändrad VA-försörjning uppstår. Områden här kan komma att klassas om till annan områdeskategori.

- I VA-bevakningsområden ska kommunen bevaka antalet tillkommande bygglov eller förändring i nyttjandet av bebyggelsen i dessa områden för att följa om behovet av en förändrad VA-struktur ändras över tid. (PBN, MHN)
- Om förutsättningarna i ett VA-bevakningsområde förändras ska området klassas om till annan typ av områdeskategori. (MHN)
- Gemensamhetsanläggningar för enskild vatten- och avloppsförsörjning kan vara aktuella under rätt förutsättningar och om de skapas med långsiktigt hållbara lösningar. (MHN, UVAB)
- Vid bildande av en enskild gemensamhetsanläggning för VA-ledningsnät, ska kommunen verka för att säkerställa att ledningsnätet byggs för att hålla god standard och inte försvårar områdets framtida VA-lösning eller bebyggelseutveckling. (UVAB, PBN)
- I områden med en särskilt föroreningskänslig recipient ska inga ytterligare utsläpp av WC-vatten tillåtas. Torra lösningar eller WC anslutna till sluten tank är alternativ. (MHN)
- Krav ska ställas på att en utförlig vatten- och avloppsutredning genomförs av byggherre eller fastighetsägare för att bedöma möjligheten att utöka bebyggelsen i området. (PBN)

Områden med enskild VA-försörjning

Områden med sammanhållen bebyggelse som bedöms kunna ha enskild vatten- och avloppsförsörjning även på lång sikt.

- Möjligheten att bevilja nya bostäder inom dessa områden ska bedömas från fall till fall i samråd. (MHN, PBN)
- I områden med enskild VA-försörjning kan enskilda gemensamhetsanläggningar för vatten- och avloppsförsörjning förespråkas. (MHN)
- Vid bildande av en enskild gemensamhetsanläggning för VA-ledningsnät, ska kommunen verka för att genom teknisk rådgivning säkerställa att ledningsnätet byggs för att hålla god standard och inte försvårar områdets framtida VA-lösning eller bebyggelseutveckling. (UVAB, PBN)
- Krav ska ställas på att en utförlig vatten- och avloppsutredning genomförs av byggherre eller fastighetsägare för att bedöma möjligheten att utöka bebyggelsen i området. (PBN)

Ansvar

Uppsala Vatten ansvarar för att revidera riktlinjedokumentet samt informera och kommunicera om riktlinjerna. Uppsala Vatten ansvarar även för att leda arbetet med att implementera riktlinjerna i kommunens berörda verksamheter.

Uppföljning

Bedömning av behov av revidering av riktlinjerna ska göras en gång per mandatperiod. Uppsala Vatten ansvarar för att en uppföljning av riktlinjerna genomförs i samarbete med en kommunövergripande arbetsgrupp.

Relaterade dokument

VA-plan med tillhörande dokument

- VA-översikt
- Plan för den allmänna VA-anläggningen
- Plan för enskild VA-försörjning
- Handlingsplan för VA-utbyggnad

Vattenprogram för Uppsala kommun